

Rychlikowa, Irena

W sprawie listy największych właścicieli ziemskich w Polsce w 1922 r.

Przegląd Historyczny 78/1, 151-152

1987

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

zapytania sensowność polemiki z tym artykułem (by sparafrazować fragment listu). Ale kto miałby pożytek z takiej recenzji?

Kto będzie miał pożytek z zawartych w liście „wyjaśnień”, które p. Kwiatkowski serwuje zamiast rzeczowej dyskusji? Teza, iż recenzent jest nierzetelny, bądź niedbały a drukarze niechlujni, wątpliwości merytorycznych nie usuwa.

„Nie ma w artykule wniosku, że badana próba jest reprezentatywna z punktu widzenia metody statystycznej”. A przecież na s. 53 artykułu czytamy: „— zeznający stanowili populację wyodrębnioną przy zachowaniu warunków dla wyłonienia grupy *quasi*-losowej”; „— przed komisją kanonizacyjną stanęły osoby — — dobrane na zasadzie losowej — —”. Autor konstatuje na tejsze stronie reprezentatywność badanej populacji, jeśli nie statystyczną, to jaką? Zresztą w liście czytamy o „liczebności próby”, wystarczająco dużej „do wykorzystania asymptotycznego rozkładu zastosowanej statystyki”.

O moich zarzutach co do struktury badanej zbiorowości i jej ugrupowania pisze autor, że wynikają one „z kompletnego nieporozumienia i nie zasługują na sprostowanie”. Rozumiem teraz, że i tutaj nie należało przykładać statystycznej miarki. Gdzież więc są owe „elementy metod socjometrycznych”, które — jakoby — znalazły zastosowanie w artykule?

Autor przyznaje się teraz do wykorzystania tylko jednej metody statystycznej — z zakresu analizy korelacyjnej. Rozwodzi się o konieczności weryfikacji hipotezy statystycznej („Postawienie hipotezy i jej weryfikacja były podstawowym obowiązkiem autora”), po czym w następnym akapicie stwierdza, iż w artykule... nie chodziło o próbę statystyczną (por. wyżej). A przecież ta metoda wnioskowania ma zastosowanie tylko do próby statystycznej (reprezentacji)!

Charakter błędów rachunkowych nie da się wytłumaczyć usterkami składu i druku. Jakie obliczenia, takie wyniki! Tajemniczo brzmi zdanie: „Ponadto znalazły się w nich [tj. w tab. 6 i 7 — M. D.] częściowo błędne dane, wzięte omyłkowo z innych obliczeń”. Kto je tam umieścił, autor nie wyjaśnia.

W zakończeniu listu p. Kwiatkowski zapewnia: „Podejmuję starania, aby wszystkie wymagające sprostowania szczegółów zostały zamieszczone w erracie dołączonej do jednego z następnych zeszytów »Ordines militares«”. Warto jednak objąć erratą również generalia.

Marian Dygo

W SPRAWIE LISTY NAJWIĘKSZYCH WŁAŚCICIELI ZIEMSKICH W POLSCE W 1922 R.

W zeszycie 2 tomu LXXIVPH z 1983 r. Wojciech Roszkowski ogłosił „Listę największych właścicieli ziemskich w Polsce w 1922 r.”. Jest to bardzo cenna inicjatywa, gdyż „Lista” stanowić będzie podstawę do opracowania niejednej rozprawy.

W toku moich badań stwierdziłam jednak, że autor listy podaje w niejednym wypadku powierzchnię majątków w hektarach, podczas gdy wykorzystane źródła mówiły o morgach. Odnosi się to na przykład do wszystkich ordynacji w Galicji, o czym świadczy również powołana przez W. Roszkowskiego „Ilustrowana Encyklopedia” Trzaski, Everta i Michalskiego. W rezultacie wymienione na „Liście” takie ordynacje jak przeworska, poturzycka, Wysuczka i inne mają powierzchnie o 100% zawyżone.

Publikacja zawiera również pomyłki innego rodzaju. Np. ordynacja poturzycka obejmowała Poturzyce i Zarzecze, ogółem 21 825 morgów, o czym mówi statut ordynacji opublikowany w „Dzienniku Ustaw dla królestw i krajów w Radzie Państwa reprezentowanych” z 1894 r. i co potwierdzają dane Archiwum Dzieduszyckich, obecnie w Bibliotece Akademii Nauk

USRR we Lwowie, fond 45, opis III, dział 466—468. Natomiast na „Liście” mamy pod numerem 31 — ordynacja poturzycka, 20 000 hektarów oraz pod nr 325 — Zarzecze, 4330 hektarów.

„Lista” została opublikowana raz jeszcze w monografii W. Roszkowskiego pt. „Gospodarcza rola większej prywatnej własności w Polsce w 1918—1939”, Warszawa 1986, s. 357—376. Zawiera ona te same błędy oraz istotne zmiany i uzupełnienia w porównaniu z listą w „Przeglądzie Historycznym”, czego autor nie ujawnia. Zob. moje uwagi „W sprawie wykazu największych właścicieli ziemskich w Polsce w 1922 r.”, „Dzieje Najnowsze”, 1987, nr 4, w druku.

Ponieważ „Lista” będzie wielostronnie wykorzystywana czy nie warto uprzedzić badaczy, że należy z niej korzystać ostrożnie?

Irena Rychlikowa